

Lausuntopyyntö Pohjois-Karjala-ohjelmakokonaisuuden luonnoksesta 2026 – 2029

433/00.02.01.00.00/2025

Kaupunginhallitus 27.10.2025 § 356

Pohjois-Karjala-ohjelmakokonaisuus on julkisesti nähtävillä ja lausuttavana 30.9.–31.10.2025. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on pyytänyt kunnilta lausuntoja 31.10.2025 mennessä.

Pohjois-Karjala-ohjelma koostuu POKAT 2029 -maakuntaohjelmasta, päivitetystä Pohjois-Karjalan strategiasta 2045, Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen strategiasta sekä vaikutusten arvioinnista ja ympäristöselostuksesta. Maakuntaohjelmassa esitetään ja kootaan yhteen maakunnan kehittämisen keskeiset tavoitteet, toimenpide-ehdotukset ja niiden toteuttamisen voimavarat vuosille 2026–2029.

Valmistelija: elinkeinopäällikkö Risto Hiltunen, puh. 050 303 1313, risto.hiltunen@kitee.fi

Esittelijä: kaupunginjohtaja Pekka Hirvonen, puh. 040 105 1001, pekka.hirvonen@kitee.fi

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää lausua Pohjois-Karjalan ohjelmaluonnoksesta maakuntaliitolle seuraavaa:

1. Yleisluontoiset näkemykset

POKAT2029 – Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmaluonnos on kokonaisuudessaan sisällöltään ja rakenteeltaan hyvin valmisteltu ja tiivis asiakirja. Se antaa maakunnan nykytilasta ja tulevaisuuden kehityskuvasta realistisen kuvan. Maakunnan strategian 2045 linjaukset raamittavat maakuntaohjelman neljän vuoden painopistevalintoja ja kehittämistavoitteita. Maakunnalla on mahdollisuus pärjätä tässäkin geopoliittisessa tilanteessa tekemällä oikeita valintoja hyvässä yhteistyössä entistä vaikuttavimmin. Maakuntaohjelman tärkeimmät nykyiset rahoituslähteet on kuvattu riittävällä tarkkuudella ja kattavasti. Ohjelmakauden lopun ja tulevan ohjelmakauden rahoituspohja näyttää valitettavasti niukkenevan. Lopuksi kerrotaan lukuisten henkilöiden ja organisaatioiden osallistamisesta maakuntaohjelman laadintaan, toteutukseen sekä seurantaan ja vaikutusten arvioimiseen, mikä sitouttaa eri tahoja maakuntaohjelmaan ja Pohjois-Karjalan kehittämistyöhön.

2. Palaute: Pohjois-Karjalan strategia 2045 päivitys

Pohjois-Karjalan maakunnan keskeinen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähde on yritysten kasvu ja niiden investoinnit, osaaminen (ihmiset/teknologiat/järjestelmät/tekoäly) ja pärjääminen kansainvälisessä ja kansallisilla markkinoilla. Strategiassa tulisi korostaa, että elinkeinoelämän menestyminen antaa eväät muille erityisteemoille, kuten väestön hyvinvoinnille, uudistuvalla väestörakenteella ja ilmastokestävyydelle. Energiamurroksen tehokas hyödyntäminen Pohjois-Karjalassa edellyttäisi itäraja (geopolitiikasta) johtuvien tuulivoiman rakentamista jarruttavien esteiden nopeaa ratkaisemista sekä vahvaa 400 kV:n kantaverkkoa koko Pohjois-Karjalaan. Ilman laajaa tuulivoimaa ei synny myöskään aurinkovoimaa merkittävästi eikä edellytyksiä riittävän suurelle ja

kannattavalle vedyn tuotannolle ja niiden jalosteille eikä muulle energiaintensiiviselle tuotannolle (esim. datakeskukset). Itä-Suomen yliopistojen (UEF ja LUT) sekä ammattikorkeakoulujen ja ammattioppilaitosten yhteistyötä voisi nykyisestään tehostaa kansainvälisten ja kansallisten (huippu-)osaajien houkuttelemiseksi ja kouluttamiseksi Itä-Suomeen ja Pohjois-Karjalaan. Geopolitiikka on hyvin tunnistettu läpileikkaavaksi tekijäksi ja se on mainittu yhtenä erityisteemoista. Strategiassa puhutaan huoltovarmuuden vahvistamisesta, nykytilanteessa olisi syytä korostaa elinkeinoelämän kilpailukyvyssä myös puolustusteollisuuden ja kaksoiskäyttöteknologioiden tarjoamia mahdollisuuksia Pohjois-Karjalan yrityksille ja erityisesti teknologia-alan yrityksille.

3. Pohjois-Karjalan nykytila ja kehityskuva

Nykytilan kuvaus kertoo karusti maakunnan väestönkehityksestä, väestön hyvinvoinnista (sairastuvuus), rapistuvasta tieliikenneverkosta sekä geopoliittisen tilanteen, sodan ja itärajan haitallisista vaikutuksista elinkeinoelämäämme ja sen investointeihin, vientiin ja työllisyyteen. Kuntien taloudellinen tilanne on samalla heikentynyt myös merkittävästi. Kehityskuvassa on myös positiivisia mahdollisuuksia, joita maakunnassa on jo tunnistettu ja lähdetty edistämään. Yritysten kasvua, investointeja ja kansainvälistymistä on lähdetty vauhdittamaan, työperäistä maahanmuuttoa terävöittämään, yritysten toimintaympäristöjä kehittämään (esim. Kiteen Puhoksen logistiikka- ja teollisuusalue), maakuntaa vahvistavaa uusiutuvaa energiaa, bio- ja kiertotaloutta, hiilineutraalia ja ilmastokestävää teollisuutta synnyttämään (esim. Puhoksen aurinkovoimala, P2X, AISTI), Pohjois-Karjalan yhteistä edunvalvontaa tehostamaan (Itä-Suomi ohjelma, Karjalan rata, 6-tie, lentoliikenne, matkailu), lisäämään resilienssiä ja huoltovarmuutta (esim. NFD:n pakastekuivaus) sekä selvittämään kyberturvallisuuden, puolustusteollisuuden ja kaksoiskäyttöteknologioiden mahdollisuuksia Pohjois-Karjalassa.

4. Älykkään erikoistumisen valinnat – vastaavatko kehittämistavoitteet P-K:n lähivuosien kehittämistarpeisiin? Riittävästi

5. Tuotannolliset painopisteet – vastaavatko kehittämistavoitteet P-K:n lähivuosien kehittämistarpeisiin? Vastaavat hyvin

6. Hyvinvoiva väestö ja kulttuuri - ...? Vastaavat hyvin

7. Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto - ...? Vastaavat hyvin

8. Läpileikkaavat teemat (kokonaisturvallisuus, energiamurros, kansainvälisyys) -...? Vastaavat hyvin

9. Saavutettavuus (energiaverkostot, liikenne- ja tietoliikenneverkot) -...? Vastaavat hyvin

10. Koulutus ja työllisyys - ...? Riittävästi

11. Palaute: Maakuntaohjelman rahoituslähteet

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimintalinjan (ainakin kolmen ensimmäisen) rahoituskriteerit ovat olleet tällä ohjelmakaudella tiukasti rajaavat. Rahoituksen hakeminen niistä on vaatinut kyseisiin toimintalinjoihin sopivilta yleisiltä kehittämishankkeilta suurta kohdealuetta, jotta kehittämishankkeeseen on saatu riittävästi osallistuvia yrityksiä ja riittävä yksityinen rahoituspohja. Tämä on vähentänyt tämän rahoituslähteen käyttöä pienemmillä toimijoilla ja/tai rajatuilla alueilla. Itä-Suomessa on onneksi ollut käytettävissä Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF, joka on ollut hyvä väline esim.

turvetuotannosta luopuvien alueiden vihreän siirtymän toimintaympäristöjen kehittämiseen yksittäisen kunnankin alueella. Jatkossa rakennerahastorahojen vähentyessä, eri organisaatioiden ja yritysten suorien rahoitusten haku EU:n erillisohjelmista lisääntyy. Tämä tarkoittaa hakijaorganisaatioilta osaamista ja resursseja kansainvälisten erillisohjelmien hakuun, jota monella pienellä organisaatiolla itsellään ei ole.

12. Palaute: Maakuntaohjelman laadinta, toteutus ja seuranta

Maakuntaohjelman laadinta, toteutus ja seuranta on toteutettu suunnitelmallisesti, osallistavasti ja kattavasti. Maakuntaohjelman laadinta on tapahtunut maakuntahallituksessa hyväksytyn työohjelman mukaisesti ohjausryhmän ohjaamana ja ohjelma on ollut useasti maakuntahallituksessa ja -valtuustossa sekä eri foorumeissa ja tilaisuuksissa esillä. Kenellä tahansa on ollut mahdollisuus vaikuttaa ohjelman sisältöön antamalla palautetta maakuntaliiton sivuilla ohjelma-asiakirjaan. Toteutuksen vaikutusten arvioinnissa on ollut maakunnallinen SOVA-ryhmä sekä toteutuksen työkaluna POKAT-ryhmät (teema-, asiantuntijaryhmät) ja yhteistyöfooromit. Seuranta on ollut säännöllistä: POKAT2029-maakuntaohjelman kehittämishankkeiden toteuma raportoidaan kahdesti vuodessa, vuositoteumaraporttina vuoden alussa ja syksyllä tilannekatsauksena.

13. Palaute: Ympäristöselostus ja vaikutusten arviointi

Maakuntaohjelman valmistelussa, päätöksenteossa, toteuttamisessa ja seurannassa on otettu hyvin huomioon SOVA-laki, joka edellyttää kokonaisvaltaista ja monipuolista vaikutusten arviointia. Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa vaikutuksia on luokiteltu ekologisiin vaikutuksiin (ympäristövaikutukset), sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin vaikutuksiin. Lisäksi ohjelman kokonaisvaikutuksia on arvioitu ja tarkasteltu eri kehittämistavoitteiden välisiä vaikutuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvon edistämistä. Tasa-arvo näkökulmassa on huomioitu myös alueellinen tasa-arvo (maaseutuvaikutukset). Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on parantanut eri tahojen mahdollisuutta saada tietoa ja osallistua suunnitteluun sekä parantanut edellytyksiä sovittaa yhteen eri tahojen tavoitteita ja näkökulmia.

POKAT-ryhmät, joissa on ollut kattavasti edustajia maakunnan avainyrityksistä ja sidosryhmistä, ovat tehneet itsearviointin (taloudelliset, ekologiset, sosiaaliset, kulttuurilliset, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus) kehittämistavoitteiden osalta. Tämä prosessi on ollut ryhmien jäsenille avartavaa, hyödyllistä ja osallistavaa.

14. Muita kommentteja tai huomioita

Pohjois-Karjala tulee EU-rahoituksen osalta kärsimään lähivuosina todella paljon, kun nykyisen rakennerahasto-ohjelman rahoja siirretään merkittävästi puolustusteollisuuden/turvallisuuden kehittämiseen suurelta osin Länsi-Suomeen. Uuden ohjelmakauden rakenne-, ym. rahastojen, tms. rahoitukseen ei ensimmäisten tietojen valossa näytä kovin hyvältä maakuntamme osalta. Tässä on vaarana maakunnan elinvoiman hiipuminen entisestään ja yritysten investointien ja kehittämisen keskittyminen Länsi-Suomeen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Merkintä: kaupunginhallituksen varajäsen Birgitta Muukkonen poistui esteellisenä (yhteisöjäävi: Pohjois-Karjalan maakuntahallituksen jäsen) eikä osallistunut asian käsittelyyn ja päätöksentekoon.